

Administrativa enheten

Riktlinjer för Eskilstuna tingsrätts användning av förordnandelistor

Bakgrund

Vid Eskilstuna tingsrätt finns förordnandelistor över de advokater och biträdande jurister, samt jurister som inte arbetar vid en advokatbyrå, som anmält intresse av uppdrag som offentlig försvarare, målsägandebiträde, särskild företrädare för barn, god man, rättegångsbiträde och boutredningsman (nedan benämnda med samlingsnamnet rättsligt biträde). Listorna används när det inte finns önskemål om att någon särskild person förordnas.

Listorna är ett internt beslutsstöd för att förenkla tingsrättens handläggning så att enskildas behov av kvalificerad hjälp från ett rättsligt biträde kan tillgodoses på ett snabbt och enkelt sätt. Listorna är inte bindande för beslutsfattare vid tingsrätten och innebär inget förbud mot att förordna en lämplig person som inte finns med på dessa. Tingsrätten har inte heller någon lagfäst skyldighet att föra förordnandelistor. Tingsrättens beslut att föra på eller att föra av en person från de olika förordnandelistorna utgör inte ett överklagbart beslut (jfr. Högsta Förvaltningsdomstolens avgöranden den 22 juni 2020 i mål 2858–19 och 2859–19). Vid användningen av förordnandelistor har Justitiekanslern framhållit att de principer som då tillämpas bör ha som utgångspunkt att det sker en jämn fördelning av uppdragen över tid mellan de jurister på orten som utan särskilda inskränkningar vill ha förordnanden (jfr Justitiekanslerns beslut den 26 juni 2003, dnr 1569-03-28, och den 7 maj 2004, dnr 1066-04-28).

Förutsättningar för att föras upp på en förordnandelista

Allmänna förutsättningar

Kunskap och erfarenhet

Den som förs upp på en lista ska ha sådana kunskaper och erfarenheter att denne bedöms lämplig för den typ av uppdrag som den aktuella listan avser. Advokater anses generellt ha sådana kunskaper och erfarenheter att de är lämpliga för alla de uppdrag som förordnandelistorna omfattar.

Enskildas behov av kvalificerad hjälp gör att ytterligare förutsättningar för att ett rättsligt biträde ska anses vara lämpligt för sådana uppdrag är att biträdet har anknytning till domstolsorten på det sätt som anges nedan och i övrigt uppfyller de förutsättningar som anges där.

Anknytning till domstolsorten

För att bli uppförd på en förordnandelista ska det rättsliga biträdet ha anknytning till domstolsorten genom att ha sin verksamhetsort eller mottagningskontor/kontor inom tingsrättens domkrets, dvs. inom Eskilstuna respektive Strängnäs kommun samt debitera tidsspillan och utlägg för reskostnader från det kontoret.

Med *verksamhetsort* avses för advokater och biträdande jurister den adress som framgår av den på advokatens/biträdande juristens personliga sida i Sveriges advokatsamfunds matrikel angivna besöksadressen (primärkontor).

Justitiekanslern har funnit att anknytning till domstolsorten i form av *mottagningskontor* inom domkretsen framstår som en godtagbar begränsning vid domstolarnas utformning av förordnandelistor (Justitiekanslerns beslut den 23 nov 2022 i ärende 2022/887). Det är emellertid varken föreskrivet i lag eller annan författning vad som krävs av en lokal och den verksamhet som bedrivs där för att det ska anses utgöra ett mottagningskontor. För att ett mottagningskontor ska få registreras i Advokatsamfundets matrikel ställer emellertid samfundet följande krav.

- Det ska vara fråga om ett befintligt kontor.
- Det får inte avse en lokal som tillfälligt hyrs när behov uppstår.
- Klientmöten ska kunna äga rum på kontoret.
- Lokalens utformning måste säkerställa tystnads- och diskretionsplikten.
- Kontorets etablering får inte äventyra advokaternas tillgänglighet gentemot klienterna.

Ett förordnande är ett personligt uppdrag och tingsrätten har att pröva det rättsliga biträdets lämplighet för de uppdrag som kan följa av att föras upp på en förordnandelista så att den enskilde kan få den kvalificerade hjälp som denne behöver. Ett mottagningskontor i Advokatsamfundets matrikels mening innebär emellertid inte att en viss advokat eller biträdande jurist faktiskt har någon anknytning till domstolsorten och inte heller något krav på att advokaten eller den biträdande juristen ska vara tillgänglig på mottagningskontoret för den enskilde. Hur begreppet mottagningskontor ska förstås när det gäller jurister som inte arbetar vid en advokatbyrå är oklart.

När ett rättsligt biträde ska förordnas är den enskilde ofta i en svår personlig situation. Den enskilde saknar i regel också nödvändig kunskap och erfarenhet för att själv tillvarata sina intressen. Förhör och andra åtgärder med den enskilde kan härtill ofta ske med kort varsel och det förutsätts att den som domstolen förordnat har möjlighet att skyndsamt inställa sig. Tingsrätten konstaterar att förordnandelistorna används när den enskilde inte redan har en sådan god och etablerad kontakt med ett rättsligt biträde att den enskilde önskar få denne förordnad för sig. Det är vid sådana förhållanden i regel inte i den enskildes intresse att klientmöten eller närvaro vid förhör och andra åtgärder sker via videolänk eller att substitution används på grund av att det rättsliga biträdets verksamhet är organiserad så att avståndet till domstolsorten försvårar fysisk närvaro.

Tingsrättens huvudsakliga ansvar är att se till de tilltalades, målsägandenas, barnens och övriga aktörers intresse av att få kvalificerad hjälp. Det intresset är överordnat juristers intresse av att få förordnanden (jfr JO beslut den 19 december 2014 i ärende 3586-2013). Oavsett om det rättsliga biträde som tingsrätten förordnar har sin verksamhetsort, mottagningskontor eller kontor inom tingsrättens domkrets ska den enskilde, enligt tingsrättens mening, erbjudas samma tillgänglighet på orten i den mån det krävs och är rimligt att förvänta sig av ett rättsligt biträde och därigenom också samma praktiska möjligheter att få kvalificerad hjälp.

För att ett rättsligt biträde ska anses lämpligt för uppdragen, och således föras upp på en förordnandelista, ställer tingsrätten krav på det mottagningskontor som utgör biträdets anknytning till domstolsorten. Tingsrättens krav ska säkerställa att det finns möjlighet för den enskilde att snabbt få en personlig och god kontakt med det rättsliga biträde som domstolen förordnat och därigenom bra förutsättningar för att få kvalificerad hjälp av denne. För att en advokat eller biträdande jurist med mottagningskontor inom Eskilstuna tingsrätts domkrets ska anses lämplig *ställer tingsrätten krav på att det ska vara ett fast kontor med en verksamhet som är utformad så att den som förordnas kan ha kontinuerlig*

klientmottagning på mottagningskontoret. Härigenom blir det odefinierade begreppet "mottagningskontor" mer tydligt för advokater och biträdande jurister att förhålla sig till om de vill sättas upp på tingsrättens förordnandelistor. Tingsrättens bedömning av deras lämplighet för de uppdrag som kan följa av att tas upp på sådana listor blir också mer tydlig, transparent och förutsebar.

En jurist som inte är anställd vid en advokatbyrå ska ha *kontor* i Eskilstuna tingsrätts domkrets som uppfyller kraven på ett mottagningskontor.

Särskilda förutsättningar för vissa listor

Biträdande jurister som är anställda på advokatbyrå får föras upp på en förordnandelista som inte rör uppdrag som offentlig försvarare, men med följande begränsningar.

- För uppdrag som målsägandebiträde; om de är tingsmeriterade eller har arbetat på advokatbyrå som biträdande jurist i minst 1 år.
- För uppdrag som särskild företrädare för barn; om de har arbetat på advokatbyrå som biträdande jurist i minst 2 år och har dokumenterad erfarenhet av arbete med särskild inriktning mot humanjuridik, familjemål eller våld i nära relationer.

Lagmannen kan bestämma att även en jurist som inte är anställd på en advokatbyrå kan föras upp på en förordnandelista om juristen genom att åberopa goda referenser kan styrka sin lämplighet för det uppdrag som listan avser. För att en sådan jurist ska få uppdrag som målsägandebiträde krävs att juristen har särskild kunskap och erfarenhet av arbete som juridiskt biträde eller motsvarande i minst två år. För uppdrag som särskild företrädare för barn krävs dessutom dokumenterad erfarenhet av arbete med särskild inriktning mot humanjuridik, familjemål eller våld i nära relationer.

Ytterligare förutsättningar

- Ett rättsligt biträde ska vara beredd att – *utan substitution* – ta alla uppdrag, oavsett måltyp eller omfattning, som biträdet kan bli tillfrågat om med anledning av sin plats på förordnandelistan, om inte arbetssituationen, jäv eller advokatetiska skäl förhindrar att uppdraget tas.
- Telefon (inklusive mobilnummer för användande av säker e-post) och e-post ska användas för snabbt besked om ett uppdrag kan tas. Även i övrigt ska kommunikation ske via telefon och e-post.
- Avlagd examen för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov, se förordningen (2007:386) om kunskapsprov för behörighet som domare m.m..

- Ansvarsförsäkring ska finnas.

Intresseanmälan och tingsrättens prövning

Rättsliga biträden ska själva anmäla intresse för att bli uppförda på en eller flera av tingsrättens listor. *En intresseanmälan gäller för ett kalenderår och ska således göras inför varje kalenderår.* Anmälningar under pågående kalenderår hanteras som utgångspunkt en gång varje månad och gäller för resterande del av det året.

Justitiekanslern har framhållit att det är domstolen som har ansvar för att det finns tillräckligt underlag för att kunna göra en ändamålsenlig lämplighetsbedömning och att om domstolen inte har tillräckligt underlag ska juristen i fråga inte tas med på listan alternativt föreläggas att inkomma med ytterligare underlag som styrker lämpligheten (Justitiekanslerns beslut den 23 nov 2022 i ärende 2022/887).

Det ankommer på den som vill föras upp på en förordnandelista att styrka sin lämplighet genom att komma in med underlag för tingsrättens bedömning om han eller hon uppfyller ovan angivna förutsättningar. För att bli uppförd på en förordnandelista ska en advokat eller biträdande jurist med mottagningskontor inom tingsrättens domkrets visa

- att hyresavtal för ändamålet att driva verksamheten vid mottagningskontoret har tecknats för kontorslokaler för inte kortare tid än den tid som intresseanmälan gäller samt att verksamheten tydligt framgår vid besök på mottagningskontorets adress och vid en sökning på besöksadressen på Internet, samt
- att antalet mottagningskontor som advokaten/ den biträdande juristen verkar vid, och hur verksamheten i övrigt är organiserad, gör att det bedöms vara möjligt för enskilda att på veckobasis besöka mottagningskontoret för att träffa den som förordnats för dem så att den kontinuerliga tillgängligheten på orten gentemot de enskilda inte riskerar äventyras.

En jurist som inte arbetar vid en advokatbyrå ska ge in underlag för att visa att kontoret inom tingsrättens domkrets uppfyller ovan angivna förutsättningar.

Vid behov kan tingsrätten komma att genomföra platsbesök för att få ett bättre underlag för bedömningen av huruvida det mottagningskontor eller kontor som ett rättsligt biträde hänvisar till uppfyller ovan angivna förutsättningar.

Innan någon som uppfyller de allmänna och särskilda förutsättningarna förs upp på en lista ska domarna vid tingsrätten beredas tillfälle att yttra sig.

Om ett rättsligt biträde som förts upp på en förordnandelista visar sig inte längre uppfylla förutsättningarna för att anses vara lämpligt för att antecknas på listan beslutar lagmannen att biträdet ska tas bort från listan. Det rättsliga biträdet ska beredas tillfälle att yttra sig innan beslut fattas.

Fördelning av uppdrag

Det är den domare som är ansvarig för målet eller ärendet som i det enskilda fallet prövar om ett rättsligt biträde som förts upp på en förordnandelista är lämpligt för uppdraget och därför ska tillfrågas. I mål som avser allvarlig, ovanlig eller komplicerad brottslighet bör som offentlig försvarare förordnas advokat med särskild erfarenhet inom området. Som sådana mål avses främst

- Mål rörande brott som har fängelse i mer än två år i straffskalan
- Mål rörande relationsbrottslighet
- Ekobrottmål
- Sexualbrottmål
- Mål rörande tjänstefel
- Mål från internationella åklagarkammaren, riksenheten för säkerhetsmål, riksenheten mot korruption eller riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet.

Som offentlig försvarare för personer som är under 18 år när åtal väcks bör i första hand förordnas advokat med särskilt erfarenhet av ungdomsmål.

Om ett rättsligt biträde inte går att nå per telefon under kontorstid eller om svar inte kan lämnas på en förfrågan antecknas det som att biträdet har tackat nej till ett uppdrag, varefter annat biträde på förordnandelistan kontaktas. Detta gäller också i de fall en förfrågan görs via e-post och svar inte har kommit in till tingsrätten inom en timme.

Anmälan om ändrade förhållanden

Det ankommer på det rättsliga biträdet att anmäla till tingsrätten om denne byter arbetsplats. Likaså om det rättsliga biträdet inte längre är verksamt eller om förutsättningarna för att föras upp på förordnandelistan av något annat skäl inte längre föreligger.

Ikraftträdande

Dessa riktlinjer tillämpas från och med den 1 juni 2024.

Anteckningar på en förordnandelista som har gjorts utifrån tidigare riktlinjer upphör att gälla den 1 september 2024. För att bli uppförd på en förordnandelista som därefter gäller krävs en intresseanmälan och prövning där den som anmält intresse bedömts lämplig utifrån dessa riktlinjer.